
16.04.09

CORD' & VENTO

JACOB VAN EYCK

KAMERMUZIEKZAAL - 20.00

19.15 Inleiding door Nele Gabriëls

CONCERTGEBOUW

Cord' & Vento bestaat uit de jonge virtuozen Erik Bosgraaf (blokfluit), Izhar Elias (gitaar) en Alessandro Pianu (klavecimbel). Het trio plaatst onbekend repertoire in relatie tot populaire en soms ook moderne muziek. Cord' & Vento richt zich met name op de muziek uit de Gouden Eeuw, en toert volop door Nederland, België, Rusland, Bulgarije en Italië. De drie musici zijn 'rising stars' in de internationale muziekwereld. Zo won Erik Bosgraaf zopas nog een Borletti-Buitoni Trust Award, en gooide zijn cd-box met muziek van Jacob van Eyck hoge ogen. Izhar Elias kennen we onder meer van zijn cd *Omaggio a Guadagnini*, waarop hij een originele Guadagninigitaar uit 1812 bespeelt. En Alessandro Pianu is een veelgevraagd continuospeler bij de Opéra de Paris en bij Jordi Savall.

ensemble

CORD' & VENTO

blokfluit

ERIK BOSGRAAF

barokgitaar

IZHAR ELIAS

klavecimbel

ALESSANDRO PIANU

PROGRAMMA

Cornelis Thymanszoon Padbrué (ca.1592-1670)

Pavaen & Gaillarde (uit: Synphonia in nuptias Joannis

Everswyn et Luciae Buys, Amsterdam, 1641)

Pieter de Vois (ca.1580-1654)

Fantasia (uit: 't Uitnement Kabinet, Amsterdam, 1646/1649)

Drie versies van 'Lanterlu':

Francesco Corbetta (ca.1615-1681)

Lanterlu (uit: Scherzi armonici, Bologna, 1639)

Jacob van Eyck (1589/90-1657)

Lanterlu (uit: Der Fluyten Lust-hof, Amsterdam, 1644-ca.1655)

Gaspar Sanz 1640-1710

Lanterlu (uit: Instrucción de música..., Zaragoza, 1674)

Andrea Falconieri (1585-1656)

- Alemana dicha Villega
- La Prudenza, Corrente
- Corriente Dicha la Mota, echa para D. Pedro dela Mota
- Brando dicho el Melo

(uit: Il primo libro..., 1650)

Jan Pieterszoon Sweelinck (1562-1621)

Fantasia chromatica

Johann Schop (1590-1667)

- Courant
- Ballet

(uit: 't Uitnement Kabinet)

Pieter de Vois

Brande Yrlant (uit: 't Uitnement Kabinet)

Johann Schop

Pavaen Lachrimae (uit: 't Uitnement Kabinet)

Twee versies van 'Aerdigh martyntje':

Jacob van Eyck

Aerdigh martyntje (uit: Leningrad manuscript, QN 204

De Nederlanden, ca.1650)

Francesco Corbetta

Aerdigh martyntje (uit: Scherzi armonici, Bologna, 1639)

Philippe van Wichel (laat 17e eeuw)

Sonata Quarta (uit: Fasciculus dulcedinis, Antwerpen, 1678)

Twee versies van 'Courante mars':

Jacob van Eyck

Courante mars (uit: Der Fluyten Lust-hof)

Girolamo Frescobaldi (1583-1643)

Aria detto balletto

Jacob van Eyck

- Repicavan
- Bocxvoetje
- Boffons

(uit: Der Fluyten Lust-hof)

— Pauze —

Muziek in de Gouden Eeuw: *Konstigh en lieflyk gefigureert*

Niet voor niets wordt de 17e eeuw Nederlands Gouden eeuw genoemd. Op economisch vlak stond de Republiek der Zeven Provinciën ontegensprekelijk aan de top: de geografische ligging aan de Rijn en de zee, de stimulansen van een overheid die de handel allerminst stiefmoederlijk behandelde en de investering van ruim beschikbaar kapitaal droegen allemaal bij tot een leidende positie in de wereldhandel. Zo ontstond een grote klasse van zeer rijke kooplieden, met thuisbasis in de steden waar ze steeds meer bestuurlijke invloed kregen. Aanzien en macht werden immers niet langer bepaald door (adellijke) afkomst maar door (vaak mercantiele) inkomsten, en de grenzen tussen de traditionele sociale klassen werden steeds vager. Specifiek van belang voor de muziekcultuur was ook de relatief zwakke positie van de (verarmde) adel en het calvinistische gedachtegoed dat soberheid benadrukte. Terwijl het verzwakken van de adel muzikale en andere uitspattingen aan adellijke hoven onmogelijk maakte, maakte het calvinisme ze sowieso onwenselijk, ook aan kerkelijke instellingen. De calvinistische eredienst was ontdaan van alle ornamenten en beelden en muziek kende er enkel een plaats in de vorm van eenvoudige psalmodieën. Samen met de rijkdom van de steden en de burgerij resulteerde dit alles in een overwegend stedelijke en private muziekcultuur tijdens de Gouden Eeuw.

Het is tekenend dat **Jan Pieterszoon Sweelinck** (1562-1621) zijn functie van organist aan de Oude Kerk te Amsterdam als stadsmusicus uitoefende. Hij bespeelde dagelijks het orgel, wellicht 's ochtends en

's avonds, maar niet tijdens de eredienst. Menig officieel bezoeker werd door het stadsbestuur naar de Oude Kerk geleid om de geroemde improvisator aan het werk te zien. De *Fantasia chromatica* is gebaseerd op één enkel, bijzonder chromatisch thema en toont Sweelincks improvisatorisch en compositorisch vakmanschap. Sweelinck was overigens grotendeels vrijgesteld van compositieopdrachten voor ceremoniële en civiele gelegenheden. Zowel de stad als de rijke kooplieden gaven echter vaak opdracht tot dergelijke gelegenhedenwerken, getuige ook de tweedelige *Synphonia* voor één hoge partij en bas ter ere van het huwelijk van Johannes Everswyn en Lucia Buys te Haarlem (9 mei 1641) van **Cornelis Thymanszoon Padbrué** (ca. 1592 – 1670), gewezen eerste schalmeispeler van deze stad.

Het merendeel van het instrumentale repertoire (naast dat voor klavierinstrumenten) uit het midden van de Gouden Eeuw is bewaard in enkele uitgebreide verzamelm bundels, alle uitgegeven door Paulus Matthsyz. Meestal zijn het eenvoudige variaties op dans- en liedmelodieën, bedoeld voor de vele amateur-musici. De beide volumes van *Der Fluyten Lust-hof* (1646/1649) bevatten bijna uitsluitend werk voor soloblokfluit van **Jacob van Eyck** (1589/90-1657), beiaardier en directeur van de Utrechtse klokken. Van Eyck was echter ook geëngageerd om de avondlijke bezoekers van het Janskerkhof (een stadspark) te onderhouden met zijn fluitje. Bijna alle ca. 150 werken zijn variaties op populaire maar niettemin vaak gesofisticeerde melodieën, vooral van Franse, soms van Italiaanse, Engelse of Duitse en in beperkte mate van Nederlandse oorsprong. Deze melodieën worden steeds verder 'gebroocken': de noten van de melodie wor-

den in steeds meer noten opgesplitst, wat leidt tot een sterk toenemende virtuositeit. Dergelijke compositiepraktijk sluit nauw aan bij de typische orgel-, beiaard- en andere improvisaties.

't *Uitnement kabinet* (1646/1649) omvat dan weer een schat aan ensemblemuziek van zowel Nederlandse als buitenlandse componisten en voor diverse bezettingen (één tot drie partijen, al dan niet met bas). Ook hier gaat het vaak – maar niet exclusief – om variaties van bekende melodieën. Een van de Nederlandse componisten in het *Kabinet* is **Pieter Alewijnszoon de Vois** (ca. 1580-1654), leerling van Sweelinck en leraar van Constantijn Huyghens. In 1621 weigerde hij de hem aangeboden post als organist van de Oude Kerk en bleef hij organist aan de Haagse St.-Jacobskerk. In het *Kabinet* werd onder meer zijn pseudo-polyfone *Fantasia* voor fluitsolo en de *Brande Yrlant* voor fluit en bas opgenomen. Sterk vertegenwoordigd is ook het werk van de Hamburgse stadsviolist **Johann Schop** (1590 – 1621). Ook bij Schop vinden we de variatietechniek terug; zo is de Pavaen *Lachrimae* gebaseerd op John Dowlands indrukwekkende *Lachrimae or Seaven Teares* (1604).

Het is opmerkelijk hoe de composities uit deze beide verzamelbundels internationaal gericht zijn (niet zozeer door de aanwezigheid van buitenlandse componisten maar vooral via het hoge aantal ontleende melodieën van buitenlandse oorsprong) en hoe alomtegenwoordig de variatietechniek is. De aanwezigheid van buitenlandse melodieën in de Republiek is eenvoudig te verklaren vanuit het handelswezen. Zo is het bijvoorbeeld ook niet uit te sluiten dat ook de muziek van **Philippe van Wichel**, violist

aan het Brusselse hof en sterk beïnvloed door de Italiaanse stijl, er te vinden was. De populariteit van deze melodieën nam echter ongetwijfeld toe door het gebruik ervan tijdens de orgel- en beiaardbespeelingen, de uitvoeringen door stadsmusici, de kerkhofmuziek van Van Eyck, en andere gelegenheden waar geïmproviseerd werd. Hoewel het variatieprincipe in de Republiek bijzonder prominent aanwezig was, werd het ook elders in Europa uitgebreid toegepast. Bepaalde melodieën waren ook echte 'Europese schlagers'. Daarvan getuigen de verschillende zettingen van *Lanterlu, Aerdigh martyntje (of Sarabande)* en *Courante mars* door de gitaristen **Gaspar Sanz** (1640-1710) en **Francesco Corbetta** (ca. 1615-1681) en organist **Girolamo Frescobaldi** (1583-1643). Allen bedreven in de kunst van het 'konstigh en lieflyk figureren'.

Nele Gabriëls

Het Nieuwe *HOLLANDS*
SPEEL- en HUY S.

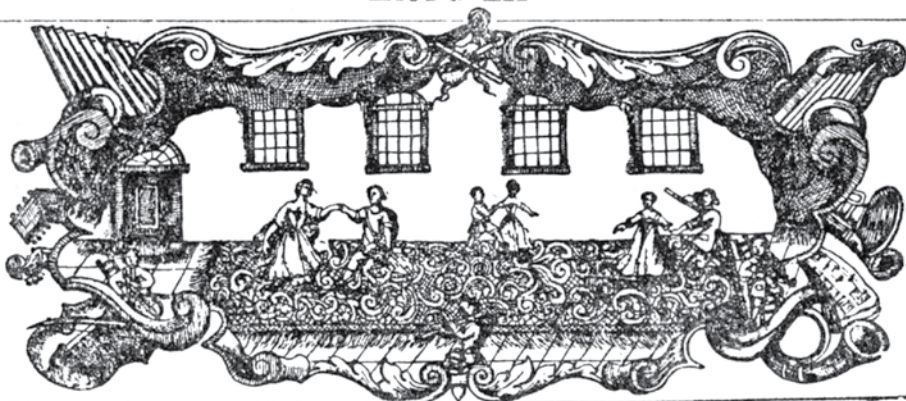
*Waar in alle Soorten van D A N S en SPEEL-STUKJES.
na de hedendaagse Gijste, voor de Viool. Fluit. Hobois en Cimbalo.
die geappropriëert Zyn tot Lichte Solos en tot Zwaarder op te Leiden.
en die men met Bas of Clavecimbaal kan Speelen!*

Door

DOMINGO S. del CROEBELIS.

Muziek en Dansmeester.

Libro III.

*t' AMSTERDAM by A. OLOFSEN Muziekverkooper aan de Nieuwkerk,
over de Voorburgwal.*

Een belangrijk aspect van het 17e-eeuwse Nederlandse muziekleven: de Oud-Hollandse muziekherberg

Vanzelfsprekend konden er ook in de het 17e-eeuwse Nederland, vooral in herbergen en 'danscamers', geen muzikanten (speellieden) ontbreken. In het toen vrij streng calvinistische Nederland was musiceren in de voorname herbergen en de deftigste hotels volledig verboden, maar in de herbergen van wat lager allooi, waar 'boeven quamen, die daer by dage ende nachte, droncken ende cloncken, raesden ende domineerden met andere luytruftigheyt, oneerlycke handel ende quaet regiment', werd van 's morgens vroeg tot 's avonds laat muziek gemaakt. Er werd gezongen en gespeeld op viool, bas, bazuin, cornet of klavecimbel. In de druk bezochte zaken speelden niet zelden vier muzikanten, maar er waren ook herbergen waar men zich met enkel een violist en een klavecijnist of soms zelfs met alleen een violist, tevreden moest stellen.

Niet zelden was aan zo'n herberg ook een dansgelegenheid, een zogenaamde 'danscamer' verbonden, die de kans bood om met 'lichtveerdige joffers' in aanraking te komen. Je kon dansles van hen krijgen en een vrolijke avond met hen doorbrengen. Toen het al te bar werd - 't Gaat er zo ondeugelijk mooi, dat je er wild van wordt als je het hoort' schrijft Bredero – verbood de overheid (in 1629) alle vrouwen, gehuwd of ongehuwd, de toegang tot deze oorden des verderfs. Eva bedacht uiteraard een list en behaagde de danslustigen voortaan in mannenkleding.

De muziek die in deze herbergen werd gezongen en gespeeld stond op een niet al te hoog peil. Deuntjes met veelzeggende titels zoals 'Bredaes biertje', 'Een posje met een Pieterselitje', 'De Poolsche scheet', 'Kiekeboe' of 'Johannatje heeft in bed gekakt' waren schering en inslag.

Gelukkig ging het er lang niet altijd zo grof aan toe. Er waren ook herbergen waar de brave burgers onder het genot van een glas bier en het roken van een pijpje naar de speellieden kwamen luisteren en waar de muziek op een hoger niveau stond dan in de meer 'volkse' etablissementen. In sommige 'huyzen' zoals in het 'Huys te Sinnelust', gesticht in 1630 door ene Johannes Antonides, verwachtte men zelfs dat ook de gasten zouden spelen. De violen, bassen, schalmeien, kromhoorns ... die aan de muren hingen of in het rond lagen, waren allesbehalve versieringen. Waren de 17e-eeuwse speellieden over het algemeen eenvoudige muzikanten die voornamelijk hun brood verdienden door te spelen op bruiloften en in herbergen, hun betekenis voor de muziekgeschiedenis valt niet te onderschatten. Zij zijn het tenslotte die de belangstelling van de burgerij voor muziek levendig hebben gehouden en die dus mede aan de basis liggen van ons huidige concertleven.

Johan Huys

Trio Mediæval © Asa Maria Mikkelseon Kolonihaven

IN DE KIJKER

ZA 09.05.09 / 20.00 / CONCERTZAAL / TRIO MEDIÆVAL

Het trio mediæval confronteert graag oude en nieuwe muziek. Ze voelen zich even goed thuis in middeleeuwse als hedendaagse muziek en met hun cd *Folk Music* (ECM) bewezen ze ook in dat repertoire thuis te zijn. De drie Noorse engelenstemmen brengen hier traditionele liederen en ballades uit Noorwegen, middeleeuwse religieuze muziek uit Engeland en hedendaags werk van de jonge Britse componist Andrew Smith.

TIP: proef van de formule **MEET & MUSIC!** Geniet van een gezellige avond uit met vrienden of collega's en combineer met MEET & MUSIC een concert met een uitgebreide receptie in een uniek kader. Info en reserveringen: www.concertgebouw.be of + 32 50 47 69 99.

CONCERTGEBOUWCAFE

Geniet van een verwenkoffie, fingerfood of lunches à la carte in het Concertgebouwcafé. Beluister aan je tafel de cd-selectie als voor- of naproefje van een concert, of lees er een goed boek van het Concertgebouw. De cd's en boeken zijn bovendien ter plaatse te koop. Tijdelijke fototentoonstellingen komen goed tot hun recht in de hedendaagse architectuur van Robbrecht en Daem. U vindt dit rookvrije cultuurcafé op de benedenverdieping van het Concertgebouw.

tickets & info: www.concertgebouw.be / +32 70 22 33 02 / In&Uit, 't Zand 34, 8000 Brugge

DISCOVERY

DISCOVERYPAS
50 % KORTING VOOR JONGEREN

Provincie
West-Vlaanderen

BRUGGE
MUSEUM

DeMorgen
een open geest belooft meer

Klara

Electrabel

BOMBARDIER